

Лілія ЯКИМЕЧКО

ЖИТТЄСТВЕРДЖУВАЛЬНА ПРИРОДА В ТВОРЧОСТІ АРКАДІЇ ОЛЕНСЬКОЇ-ПЕТРИШИН ТА ПАРАСКИ ХОМИ ЯК ПРОЯВ РИС НАЦІОНАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Розглядається творчість двох відомих українських мисткинь — професійної художниці та мистецького критика з української діаспори США Аркадії Оленської-Петришин та самобутньої майстрині декоративного розпису Параски Хоми. Творчість мисткинь проаналізована в контексті їх мистецьких середовищ, авторської стилістики та світогляду, художньо-виражальних засобів в малярстві, творчих етапів та тематичних пошуків, а також ментальних рис українського характеру в мистецьких проявах.

Ключові слова: авторський стиль та світогляд, рослинні та квіткові образи, тема природи в малярстві, художньо-виражальні засоби, мистецьке середовище, діаспора, українська ментальність, національне мистецтво.

© Л. ЯКИМЕЧКО, 2016

Доля багатьох українських митців в ХХ ст. позначена трагічними та динамічними сторінками. Як для професійних, так і для самобутніх митців, на противагу бурхливим суспільним подіям та складним життєвим обставинам, були притаманні: позитивні афірмації, опора на культурні традиції, попит до життєтворчості, потреба у взаємозв'язку з природою — все це складає закономірні прояви українського мистецтва.

В доведенні зазначених тверджень та в пошуку уніфікованих рис, форм і проявів національного мистецтва, як приклад, проаналізуємо творчість двох українських особистостей — професійної художниці, критика та історика мистецтва з американської діаспори Аркадії Оленської-Петришин та самобутньої майстрині декоративного розпису з західноукраїнського регіону Параски Хоми. Життєвий та творчий шлях мисткинь належать до цілком різних середовищ, але об'єднані часовим та, певною мірою, культурно-мистецьким простором. Потреба в аналізі такого характеру може стати актуальною: для самоідентифікації молодого митця в процесі пошуку його авторського стилю на перехрестях інтернаціональних, глобальних тенденцій; для мистецьких процесів культурно та географічно віддаленої української діаспори; для оцінки стану внутрішнього українського мистецтва. Порівняльний аналіз творчості митців з України та діаспори не так часто можна зустріти в мистецтвознавчих рецензіях, хоча такий кут зору є корисним для відслідковування та об'єктивної оцінки абстрагованих поглядів на важливі проблеми. Отже, метою нашої статті є аналіз мистецького шляху та творчих рис художниць з метою виявлення спільних основ у світоглядно-естетичних проявах творчого самовираження, та для визначення закономірностей формування і становлення авторського стилю в суспільно-культурному і національному контекстах.

Джерела, присвячені творчості мисткинь, мають різносторонній характер. Ця тема не була опрацьована раніше, тому джерела дослідження індивідуальні для кожної з художниць. Праці, що стосуються Аркадії Оленської-Петришин, безумовно, більш повноцінні, через те, що творчу діяльність мисткиня поєднувала з арт-критикою, активною культурною діяльністю серед американської діаспори та ґрунтовними знаннями з історії мистецтва. Завдяки цьому художниця досконало розуміла індивідуальні творчі процеси, була могла висловити та донести їх публіці. Серед важливих автобіографічних розпові-

дей варто відзначити інтерв'ю в журналі «Наше Життя» (1978 р.), де художниця розповідає про мистецьку освіту, ранній період творчості з пошуком власного шляху, творчі періоди, захоплення та інтереси, що вплинули на діяльність [12].

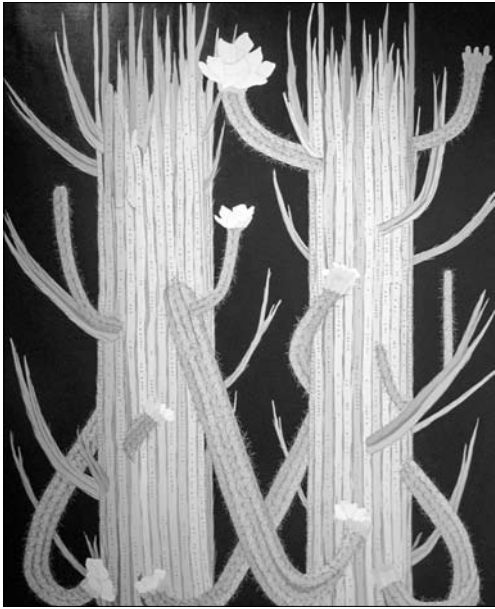
Іншим важливим джерелом, що характеризує художницю, є публікація на сайті проекту «Український освітній простір», спрямованого на міжнародне співробітництво з діаспорою. Тут мисткиня на зрілому етапі творчості щиро розповідає про свої труднощі в пошуку авторського стилю, узагальнює та аналізує найважливіші події з творчого шляху [13]. Досить влучно та лаконічно проаналізував творчість Аркадії Оленської-Петришин Леонід Грабовський в газеті «Свобода» (2010) з приводу її посмертної виставки в Українському Музеї Нью-Йорка [11]. Автор конкретизував фактори впливу з американського середовища на творчість художниці, вказав на стильові зміни та психологічні напруги на прикладах аналізу окремих робіт. Висновком Грабовського про художницю стає успішне самоствердження та знайдення індивідуального почерку через поєднання сучасних американських мистецьких течій з українськими етнічними витоками. Також автор статті наголошував на виборі художницею природи в творчій тематиці як про «вроджений дар і потяг до «привітання життя»... до сонця, до яскравих барв, зокрема до квітів, трав, кущів, дерев. «Тим-то маємо всі підстави стверджувати, що цей рослинний дивосвіт має для українця специфічний пра-сенс, який в той чи інший спосіб відлунує в малярстві...» [11, с. 13]. Корисними в аналізі творчості мисткині є її мистецтвознавчі праці, здебільшого рецензії, по творчості українських митців діаспори, де Аркадія Оленська-Петришин сміливо аналізує, не обходячи увагою як успішні творчі вирішення, так і невдалі втілення. Це характеризує мисткиню як реалістичного, відвертого, значною мірою об'єктивного критика. Самокритичність характерна й у відношенні до власної творчості.

Джерела творчості Параски Хоми мають інший характер. Багато газетних статей з короткими оголошенням персональних виставок і з загальновідомою біографічною інформацією. Рідше трапляються цінні інтерв'ю з художницею, де вона розповідає про свою творчу діяльність, окремі роботи, частіше жалючись на життєві, побутові умови та відсутність належної підтримки з боку громадськості. Худож-

А. Оленська Петришин. Город кактусів. 1990-ті рр.

ниця пояснює тематику робіт, але не вдається в глибокий, психологічний аналіз, стверджуючи, що щира душа глядача на емоційному рівні сприйме легко і правильно її мистецьке послання. В основі якого — оптимізм, на противагу життєвим негараздам, любов до української традиційної культури, пісні та музики, що втілюється авторською «мовою квітів». Серед авторів, що описували та аналізували творчість художниці, варто відзначити: В. Качкана, В. Франківа Т. Кару-Васильєву, В. Корпанюка, Г. Філіпову, В. Глинчака та багатьох інших громадських діячів і журналістів, що вплинули на популяризацію творчості Параски Хоми. Цінність для мистецького аналізу складають відео інтерв'ю з мисткинею, відзняті місцевими телевізійними службами та аудіо інтерв'ю, здійснене автором статті. В них художниця, оглядаючись на багаторічний досвід творчості, водночас узагальнює свій мистецький доробок та деталізує на прикладах вибраних робіт, часто відсилаючись до життєвих обставин, до традицій та побуту, пісень та музичної творчості, що мали безпосередній вплив на творчу діяльність. Отже, основу нашого дослідження склали автобіографічні матеріали різностороннього походження та мистецтвознавчі аналізи по творчості художниць, а також окремі праці з історії українського мистецтва ХХ ст. та дослідження в галузі етнопсихології.

А. Оленська Петришин. Кактуси, рік невідомий

Життєвий та творчий шлях мисткинь ніколи не перетинався. Аркадія Оленська Петришин з сім'єю в ранньому віці емігрували до Німеччини, а трохи згодом в 1949 р. до США, де художниця здобула мистецьку освіту і розпочала творчо-професійну діяльність. Знаходячись серед осередку української мистецької діаспори, мисткиня була її активним учасником. Ранні періоди творчості від середини 50-х майже до закінчення 60-х рр. — це наслідування тенденцій американського абстракціонізму і водночас пошук власного стилю. Вже з кінця 60-х — початку 70-х рр. в творчості відбувся поступовий перехід до фігуративності. Переломним етапом була поїздка в Пуерто-Ріко, після якої під впливом тропічної природи в творчості художниці відкрився цілком новий напрямок, про який вона зазначає: «Далеке і безмежне, яке можна відобразити в абстрактних формах, перемінилося на щось цілком протилежне — на всепоглинаючу увагу до малих і конкретних форм живої природи у її самодостатній красі. Я навіть не підозрювала, що у мені, вихованій на зразках мистецтва абстрактного експресіонізму, спить десь у глибинах свідомості така любов до конкретних і дрібних речей» [13]. В фігуральному періоді творчості художниці на роботах присутні зображення предметів інтер'єру, людей в інтер'єрах та людей на фоні природи. Ці роботи характеризуються площинною стилізацією та мінімалізмом подачі форм, графічністю та певною декоративністю худож-

нього вирішення в поєднанні з яскравістю колірної палітри. Жива природа поступово витіснила людські постаті з полотен і найповніше розкрилася в декоративній техніці та багатстві композиційних вирішень, а найголовніше — в творчій концепції мисткині. Відображення прекрасного зі світу природи стало необмежним простором для творчості, що дивувало все новими відкриттями досконалості її творінь, наповнюючи діяльність натхненням та ентузіазмом.

Визначальним етапом, як зазначає художниця, став перехід від рослин вологих субтропіків «до малювання і гравірування кактусів та агав — дивовижних «мешканців» гарячих і сухих пустель» зі штатів Арізони та Каліфорнії [13]. Однак варто зазначити, незважаючи на крокування художниці в ногу з американськими мистецькими тенденціями, повернення до реалізму та його переосмислення у 70-х рр. в таких течіях, як фотореалізм, гіперреалізм, частково в живописних продовженнях поп-арту, тема зображення природи в реалізмі була вторинною. Аркадія Оленська-Петришин так висловлювалася на цю тему: «Тепер є органічний поворот до предметності, реалізму. Але сучасний реалізм різний від попередніх реалістичних напрямків. У більшості про-являється велике зацікавлення індустріальними продуктами, вони ж бо, особливо в Америці, є частиною нашого життя, вони є всюди... Залюбки малюють тепер розбиті авта, їх частини. Я належу до меншої групи, яка цікавиться природою. При тому мене не так цікавить панорама, далекий вид, як зближення до природи, атмосфера її живучості» [12, с. 12]. Обраний шлях художниці, хоч і не пов'язаний безпосередньо з українською тематикою чи зверненням до культурних традицій, проте відображає риси національного характеру. Саме «живучість» екзотичної та пустельної флори, обрана мисткинею, відсилає нас до національних витоків, що простежуються в творчості багатьох українських митців в незалежності від місця, часу та життєвих обставин.

На відміну від Аркадії Оленської-Петришин, Параска Хома сформувала свій авторський стиль, все життя проводячи в рідному краї, в селянському середовищі. Не маючи можливості отримати художню освіту, через складні суспільно-історичні події та побутові умови, мисткиня виховувала свій естетичний смак на зразках народного мистецтва, природи рідного краю, фольклору і культурних традицій. В ча-

совому періоді обидві художниці є однолітками, і навіть, до формування авторського стилю вони прийшли в одному часі. Оскільки перша виставка Параски Хоми відбулась в 1968 р., а перехід від абстракції до фігуративного сталого стилю в Аркадії Оленської-Петришин відбувся також наприкінці 60-х років. Творчість Параски Хоми можна поділити на кілька періодів. Основою формування авторської індивідуальності були дитячі та юнацькі роки, що пройшли в селянському середовищі під впливом побуту та культурних традицій. Саме під враженнями народного строю, орнаментики вишивок та тканин, різноманітного оздоблення побутових речей сформувалися естетичні смаки, а в селянському середовищі з дотриманням традицій — світоглядні цінності. Перша половина 70-х рр. стала початковим, активним етап творчості, де відбувалися творчі пошуки та формування авторської мови. Наступний етап середина 70-х і до кінця 80-х рр. — період активної виставкової діяльності, визнання з боку громадськості. В цей час вже напрацьована композиційна схема, техніка та засоби художньої виразності сформувалися у неповторний авторський стиль. Особливим тематичним натхненням того періоду стала естрадна музично-пісенна творчість. Сама мисткиня зазначала: «Це були 70-ті роки. Пісні Володимира Івасюка, Назарія Яремчука, Софії Ротару, тріо Мареничів будили, підносили український дух, розливалися через прочинені вікна будинків з радіоприймачів, повторювалися молоддю на вулицях під звуки гітари. Я слухала їх і «бачила» уявою. З них малювала картини, беручи за назви цілі пісенні рядки» [1]. Початок 90-х з проголошенням незалежності вніс свої суспільні корективи. Творчість художниці переглянули в контексті ознак народних традицій та особливостей національного мистецтва. В творах мисткині відкрилась національно-патріотична тематика через втілені символічні образи рослин. Хоч 90-ті роки були не надто продуктивним періодом в творчості художниці через особисті та соціально-економічні труднощі, однак служили перехідним, трансформаційним етапом до презентації творчості вже в сьогоденні, де декоративний стиль Параски Хоми інтерпретується в свої багатогранності. Рослинно-квіткові декоративні мотиви відсилають до традицій українських розписів. Лірично-музична тематика перегукується з традиційним фольклором

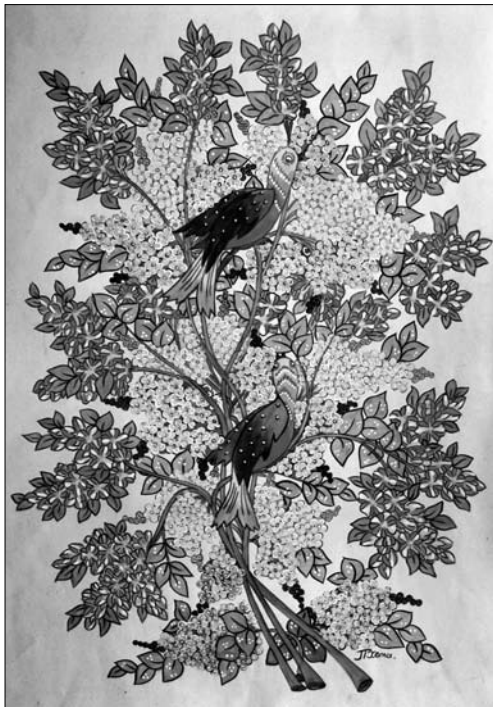

А. Оленська Петришин. Са уаро, рік невідомий

та музичною творчістю, а авторський стиль, загалом, є відображенням окремих візуально-образних рис народного мистецтва Покуття.

З усього описаного доходимо висновку, що часові паралелі, на жаль, мало об'єднують творчість мисткинь, через їх перебування в різних суспільно-культурних середовищах. Хоча з періодом незалежності Аркадія Оленська-Петришин, активно відвідуючи Україну, долучилася до місцевого мистецького середовища. А в своїй діяльності в Сполучених Штатах мисткиня завжди пам'ятала про своє походження та була активним учасником мистецького життя діаспори. Насправді тотожність в творчості художниць перебуває на значно глибшому рівні, аніж обмеження часових, просторових, культурних кордонів. Обидві мисткині за об'єкти своєї творчості обрали природу в багатстві її рослинних проявів. Параска Хома «мовою квітів» передає мелодії українських пісень, лірику поезії, власний спектр емоцій, настроїв та естетичних вподобань. Аркадія Оленська-Петришин, захопившись екзотичною флорою субтропіків та американських просторів, в композиційно-образному вирішенні втілила не тільки власні естетичні, але й індивідуальні емоційно-психологічні потреби самовираження, зумівши організувати тематику творчості в послідовному прогресивному напрямку.

Щоб детально проаналізувати творчість художниць, звернемось до художньо-композиційних характеристик. Сила експресії та позитиву вражає та захоп-

Параска Хома. Бузок і птахи. 1987

лює в роботах обох мисткинь. Твори Аркадії останніх двох періодів 70—90-х рр. характеризуються графічною стилізацією форми з нахилом до спрощеності, площинності та декоративності, з використанням тонких вільних ліній, що служать контуром, в поєднанні з насиченими, яскравими і водночас достатньо світлотними тонами. Твори Параски Хоми також декоративні і за своєю стилістикою близькі до традиційних українських розписів. Градація двох-трьох відтінків одного тону створює форму та декоративну ілюзію об'єму квітки чи рослини. Відтінки накладені в одній площині технікою декоративних мазків. Обидві художниці використовують контур у творах. Однак Аркадія застосовує різноманітніші графічні вирішення, де контур не обов'язково організовує форму. Тонкі, вільні лінії додають загальному сприйняттю композиції, декоративності, легкості та невимушеності. Інколи рисками і крапками пропрацьовані деталі. Контур в роботах Параски складає товстішу, чітко виражену лінію, що організовує колірну пляму в завершену форму. В Аркадії Оленської-Петришин контрастні відтінки одного тону заповнюють окремо кожну площину та в композиції поєднуються між собою, створюють градацію окремих площин чи об'єднуються в цільну форму.

Колір в обох художниць — домінуючий засіб художнього вираження. В роботах мисткинь присут-

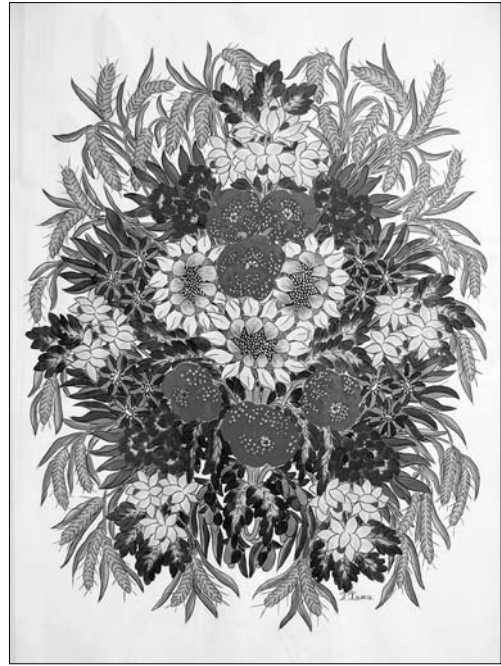
ня значна поліхромність. В одній рослині спостерігається градація тонів від світлих до темних, а в композиції з іншими значна контрастність як по світлотних, так і по температурних характеристиках. Площинність характерна для обох художниць. Фронтальна композиція творів Параски Хоми побудована засобами симетрії та ритму, на основі контрасту кольорів і пропорцій форм. Роботи Аркадії Оленської-Петришин також насичені контрастами кольорів та форм. Присутній ритм і, як зазначає художниця, «у мене задум укладається ритмічно, повторенням» [12, с. 12—13]. Фронтальна композиція вирішена компромісно. При відсутності глибини простору, площини накладаються одна на одну відділені тонкою лінією контуру та легким відтінком тіней формують авторську стилізацію рослин. Основу композиційної схеми творів Параски Хоми складають квіткові букети, що мають певні тотожності з орнаментальним мотивом «вазон». В художниці хоч і дуже сталі композиційні схеми з обмеженою типологією форм, проте багатство композиції створюється завдяки насиченості, щільності, пульсуючій ритмічності поєднаних елементів, що в кінцевому рахунку формують новий рівень сприйняття твору. Роботи Аркадії різноманітніші за варіантністю композиційних схем, проте мінімалістичніші за насиченістю елементів. Загалом це пейзажі з відображення тільки переднього плану. Такий підхід зближує глядача з зображенням, навіть безпосередньо виходячи на один простір з ним. Тут присутня ідея камерності, потреби в усамітненні на лоні природи. Загалом, стилістична декоративність та графічність простежується в роботах обох художниць, однак в індивідуальній, авторській манері. Твори Параски Хоми тяжіють до художніх проявів українських декоративних розписів, а авторський стиль Аркадії Оленської-Петришин ґрунтується на графічних засобах професійного мистецтва.

У символічно-семантичному сенсі обидві мисткині мають власні візії. Хоч сутність їхня досить близька. Кактуси в Аркадії набувають антропоморфного значення, уособлюють витривалість в тяжких природних умовах, життєствердженість, досконале поєднання форми та змісту, глибокий та неосяжний потенціал життя, втілений в рослинній формі. Мисткиня так висловлювалась про обраний напрямок та тематику робіт: «Я побачила реалізацію яко-

гось величного задуму у безкінечно малих, дрібних проявах живої матерії і взагалі всієї природи... Але в малесеньких деталях рослин, в усіх цих прожилках, горбиках і колючках, я хочу бачити і бачу відблиск космічних гармоній і порядку, руку великого архітектора Всесвіту. А впорядковане і згармонізоване не може не бути прекрасним» [13]. Параска Хома авторською «мовою квітів» відображає народні, естетичні, фольклорні ідеали. Тут краса рослин і квітів та любов до них по-авторськи переплітається з гармонією музики художньо-композиційними засобами народного мистецтва. В обох художніх втіленнях авторський світогляд розкривається паралельно з темою природи, а частіше через рослинно-квіткові мотиви. Також можна запримітити ідеалістичне сприйняття природи, органічно поєднане з естетичними уявленнями. Г. Новоженець в дослідженні творчості українських митців діаспори, пояснює таку життєствердність ідеалістичною філософією сприйняття світу, що відображалась в творчості митців українського походження незалежно від їх мистецьких стилів, жанрів та місця проживання [6, с. 140].

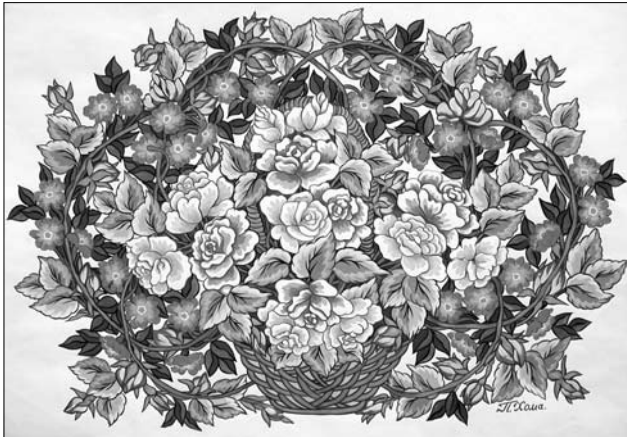
Природа завжди була головним чи важливим нахненням для українських митців, і цьому є численні підтвердження. Так, значний внесок українських митців в загальноєвропейській авангард сформований на ідейних пошуках під впливом природи рідних ландшафтів, традицій та цілих пластів культури, що сягали від первісних кам'яних скульптур степу і до багатих проявів народного мистецтва. Це відображено в творчості: О. Архипенка О. Богомазова, О. Екстер, А. Петрицького, В. Єрмилова та багатьох інших. Акцент на природу також ставили митці американської діаспори. Серед них варто відзначити П. Холодного, Я. Гніздовського та інших.

Пояснення, чому природа в творчості українських митців посідає таке важливе місце, можна віднайти в етнопсихологічних та філософських дослідженнях: І. Мірчука, О. Кульчицького, Д. Чижевського. «І. Мірчук відзначає тісний зв'язок українців із землею (антеїзм)... Близький зв'язок українця із землею призводить до теплового ставлення до природи взагалі, і тут І. Мірчук підкреслює, що розуміння природи має першочергове значення для культури у її протиставленні до механізованої модерної цивілізації» [14, с. 50—51]. Автор наголошує на неможли-

Параска Хома. Квіти мого поля. 2010

вості справжнього цивілізаційного розвитку людини, без її гармонійного співжиття з природою, і наголошує на особливій близькості з природою української культури. «Із зв'язку із землею І. Мірчук виводить інший важливий елемент українського світогляду — естетизм та тонке відчуття краси природи» [14, с. 51]. Естетизм, як важлива риса українського характеру, проявляється в чутливості сприйняття гармонійних форм зовнішнього світу та потреби естетичного втілення у власній діяльності. Український естетизм під впливом суспільно-історичних змін, особливо періоду бароко, набув нахилу до декоративності, що до сьогодні добре простежується в особливостях української культури та мистецтва. На прикладі творчості Аркадії Оленської-Петришин та Параски Хоми спостерігаємо естетико-декоративне втілення природи в художніх образах. Твердження І. Мірчука, О. Кульчицький відносить саме до рис українського світогляду, вбачаючи в світогляді, насамперед, психологічний елемент [14, с. 52]. А в українському колективному несвідомому О. Кульчицький вбачає архетип доброї, ласкавої та родючої землі [16, с. 404]. Д. Чижевський в «Нарисах з історії філософії на Україні» найважливішими моментами історичного розвитку українського національного характеру вважав «постійне тло української історії — природу України та два періоди історичні — князівську добу та добу барока. — Степ

Параска Хома. Троянди та барвінок. 2003

був тією основою, що якнайбільше придалася до усталення психічних рис» з почуттям широти, безкрайності та величності, а також історично зумовлений неспокій через відсутність прихистку при загрозі нападу кочовиків [15, с. 20]. Отже, короткий аналіз праць дослідників українського національного характеру підтверджує близькість та важливість природи у формуванні української ментальності та психології загалом.

Яким же чином спорідненість з природою впливає на творчість українських митців? На прикладі Аркадії Оленської-Петришин та Параски Хоми спостерігаємо насичені рослинні та квіткові мотиви, інтерпретовані в авторських стилізаціях, яскравих кольорах, вирішенні графічними засобами та укладені ритмічно елементи в поєднанні контрастних форм. Однак тут також присутній глибинний зміст. О. Романів-Тріска в дослідженні народної ікони на склі, вказуючи на значну присутність квіткових мотивів в народних іконах, узагальнює: «Від стародавніх часів «квітка» в українській етнотрадиції мала істотні життєво-стверджувальні ідеї, зокрема, символізує життя, творчі сили, відродження, провіщує весну...» [5, с. 11]. М. Юр, досліджуючи квіткові мотиви в українських селянських розписах, стверджує: «Квіти — найбільш інтерпретований об'єкт у декорі селянського житлового простору, їх можна вважати культурним кодом української нації, оскільки такий художній образ складає основу більшості типів орнаментів народного мистецтва» [17, с. 134]. О. Найден в дослідженні селянських настінних розписів серед причин їх походження, поряд з утилітарно-естетичними потребами, наголошував на залишках їх смислової символіки, а також «серед причин, які

викликали бажання їх створювати і виразити свою єдність з творчими силами природи, найголовнішою була животворна потреба приєднатися до духовного досвіду народу» [4, с. 24]. За твердженням автора, в прикрашанні житла присутній натяк «на обрядове умовне оживлення предмету, тобто вивільнення в певну пору року або життя його внутрішніх, «подібних» людині і природі властивостей» [4, с. 25]. Мотив «вазона», що є праобразом давнього мотиву «Світового дерева», як символу трьохвимірності, трьохрівневості світобудови, був найбільш популярним мотивом в народному мистецтві Центральної України, що траплявся не тільки в настінних розписах, але й в орнаментах вишивок, килимів, кераміки [10, с. 14]. З усіх вказаних думок та досліджень можна дійти висновку, що природа як першочерговий життєвий фактор є домінантною у формуванні світоглядних уявлень народу, його господарсько-культурного устрою, фольклору та народної творчості, а на вищих етапах розвитку прояву і в мистецтві національному.

Оскільки одна з невичерпних можливостей творчості людини — це втілення нематеріальних ідей, смислів та задумів у матеріальні форми реального світу, то іншою важливою думкою, що відноситься до творчості українських митців, є позиція Ю. Липи про риси елліністськості в українському характері. Автор зазначає: «Елліністкість українців — це, може, найяскравіша, зовнішня прикмета характеру їх раси» [2, с. 32]. В рисах еллінізму домінує сприйняття людини, передусім, як творця відповідального за закони матеріального світу, але в своїх творчих здібностях він має «відблиск божеського елементу», що втілюється в «красі будови мистецького твору чи логічного думання». Творчість Аркадії Оленської-Петришин та Параски Хоми проявляється, хоч і не в надто широких жанрово-тематичних та художньо-образних вирішеннях, однак містить в собі: важливі компоненти творчості як мистецького процесу, риси національного характеру, втілені в мистецьких проявах, а також універсальні істини, що відносяться до гармонійних законів світобудови. Заглиблення в тему природи в творчості українських митців, незважаючи на глобальні мистецькі тенденції, є цілковито позитивним явищем, що втілюється в ідеалізмі та естетизмі загалом, а в українському варіанті ще з додатками ліризму та сентименталізму. Що ж до

національних рис в українському мистецтві, то на прикладі творчості художниць, як і багатьох інших українських митців, незважаючи на всю багатогранність цього питання варто віднести: яскравість та насиченість колірних палітр, вже з часу модерних пошуків, — стилізація форм з нахилом до декоративності, спрощеності, лаконічності, часто графічних вирішень; потребу в орієнтації та зверненні до природи, не тільки як тематичного вибору, але й глибокого зв'язку на рівні філософсько-духовних чинників, що закономірно впливає з землеробського етносу. Характерною також є позитивна та життєстверджувальна настанова, що, однак, часто переплітається з безпечністю і статичністю ментальності осілого способу господарювання, з лірикою та меланхолією, часто втіленими в тонких композиційних нюансах та тематиці періоду бароко, а особливо романтизму, що, однак, по-своєму проявилось і в народному мистецтві.

Таким чином, в здійсненому аналізі творчості Аркадії Оленської-Петришин та Параски Хоми простежено дві основні закономірності. Найперше, це потреба обох художниць до вироблення індивідуального авторського стилю, що є, безумовно, продуктом середовища, однак першочергово розкриває особистісні засади до самовираження. Хоча життєвий шлях та середовище обох мисткинь цілком різні, тематика творчості та світоглядні орієнтири значною мірою тотожні. Таким чином, ця тотожність відсилає нас до другої закономірності, а саме проявів української ментальності та національного характеру в творчості художниць. Ці риси втілені у мистецьких формах через естетизацію та ідеалізацію теми природи в зображеннях рослин та квітів художньо-виражальними засобами, серед яких спільними для обох художниць є насичена колірна палітра, декоративність та графічність у стилізації форм, ритмічність елементів в композиції. Аркадія Оленська-Петришин в тематичних пошуках тяжіє до послідовного дослідження видів рослин та їх авторської інтерпретації, а Параска Хома найкраще розкриває тему природи в поєднанні з лірикою українських пісень та поезії, стилістикою декоративних розписів. Таким чином, провівши аналогію в творчості мисткинь, зазначено важливі риси світоглядних засад, притаманних для українських митців та українського мистецтва загалом. Даний аналіз може бути при-

кладом для проведення подальших аналогій українських митців як сучасного, так і минулого.

1. *Войцехівська М.* Квітковий дивосвіт Параски Хоми / Марта Войцехівська // Західний Кур'єр. Газета. — 2003. — 3 лист. — С. 11.
2. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ століття: антологія / упор. Р.М. Яцив. — Львів : Львівська національна академія мистецтв ; Інститут народознавства НАН України, 2012. — Ч. 2. — 832 с. : іл.
3. *Качкан В.А.* Гори і доли: Художньо-документальні оповіді / В. Качкан. — Ужгород : Карпати, 1983. — 248 с.
4. *Найден О.* Орнамент українського народного розпису: витоки, традиції, еволюція / О. Найден. — Київ, 1989.
5. Народна ікона на склі. Альбом / упор. О. Романів-Тріска. — Львів : Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ. — 368 с.
6. *Новоженець Г.* Прояви української ментальності в мистецтві української діаспори: світоглядні лінії та позиції / Галина Новоженець // Вісник Львівського ун-ту, серія «мистецтво». — 2008. — С. 139—144.
7. Параска Хома: альбом / авт.-упоряд. В.А. Качкан. — Київ : Мистецтво, 1983. — 95 с. : іл.
8. Параска Хома: альбом / упоряд. Я. Хома ; авт. ст. С. Хома. — Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2005. — 56 с.
9. *Франків В.* Нев'янучі квіти. Нариси, образок / В. Франків // Нарис про Параску Хому. — Чернівці : Буковина, 1991. — 47 с.
10. *Борисов Ю.Б.* «Вазон» як основний мотив народного мистецтва / Ю.Б. Борисов // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. — 2007. — № 1. — С. 14—18. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/had_2007_1_2.pdf.
11. *Грбовський Л.* Зелена Євангелія славної малярки / Грбовський Л. // Свобода. — 2010. — № 17. — С. 13, 20. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.svoboda-news.com/argiv/pdf/2010/Svoboda-2010-17.pdf>.
12. Інтерв'ю з Аркадією Оленською-Петришин // Наше життя. — 1978. — № 3. — С. 10—13. — Режим доступу до ресурсу: http://ukrbiiblioteka.org/uploads/magazines/our-life/files/Our_Life_1978-03.pdf.
13. *Оленська-Петришин А.* Від малого максималізму до великого мінімалізму. [Електронний ресурс] / Аркадія Оленська-Петришин // Український освітній простір. — 2013. — Режим доступу до ресурсу: <http://uor.net.ua/arkadiya-olenska-petryshyn-vid-maloho-maksymalizmu-do-velykoho-minimalizmu/>.
14. *Рожанська Н.В.* Основні характеристики світогляду українського народу: теоретичний аналіз / Н.В. Рожанська // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу

- «Кієво-Могилянська академія»]. Серія: Соціологія. — 2014. — Т. 244. — Вип. 232. — С. 49—53. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdusoc_2014_244_232_12.pdf.
15. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. — Київ : Вид-во Орії при УКСП Кобза, 1992. — 230 с. — Режим доступу: <http://litopys.org.ua/chyph/chyph03.htm>.
16. Шутова М.О. Структура поняття «менталітет» та його зв'язок з тріадою Етнос — Мова — Культура / М.О. Шутова // Сучасні дослідження з іноземної філології. — 2013. — Вип. 11. — С. 398—407. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Sdzif_2013_11_61.pdf.
17. Юр. М. Конструкція мотиву «квітки» в українських селянських розписах та безпредметному живописі 1910—1920-х років / М. Юр // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: Збірник наукових праць. — Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2007. — Вип. 7. — С. 134—139. — Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16850/25-Yur.pdf?sequence=1>.

Lilija Yakymchko

AN OPTIMISTIC NATURE
OF ARCADIIA OLENSKA-PETRYSHYN'S
AND PARASKA KHOMA'S CREATION
AS A MANIFESTATION
OF NATIONAL ART FEATURES

In the article was considered the creative works of two well-known Ukrainian artists — professional artist and art critic from Ukrainian diaspora in USA Arcadiia Olenska-Petryshyn

and folk master of decorative painting Paraska Khoma. The creative works of artists have been analyzed in the context of: their artistic environments, the author's stylistic and worldview, the artistic means of expression in painting, the stages of creativity and thematic searches, and also the features of the mentality of Ukrainian character in art's manifestation.

Keywords: author's style and worldview, vegetative and floral images, theme of nature in painting, artistic means of expression, artistic environment, diaspora, Ukrainian mentality, national art.

Лілія Якимечко

ЖИЗНЕУТВЕРЖДАЮЩАЯ ПРИРОДА
В ТВОРЧЕСТВЕ АРКАДИИ
ОЛЕНСКОЙ-ПЕТРИШИН
И ПАРАСКИ ФОМЫ КАК ПРОЯВЛЕНИЕ
ЧЕРТ НАЦИОНАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Рассматривается творчество двух известных украинских художниц — профессиональной художницы и художественного критика из украинской диаспоры США Аркадии Оленской-Петрышин и самобытного мастера декоративной росписи Парасковьи Хомы. Творчество художниц проанализировано в контексте: их художественных сред, авторской стилистики и мировоззрения, художественно-выразительных средств живописи, творческих этапов и тематических поисков, а также ментальных черт украинского характера в художественных проявлениях.

Ключевые слова: авторский стиль и мировоззрение, растительные и цветочные образы, тема природы в живописи, художественно-выразительные средства, художественная среда, диаспора, украинская ментальность, национальное искусство.